

FARMAKOGNÓZIAI HÍREK

független hírújság (megjelenik negyedévente)
ALAPÍTVÁ: 2006-ban (PTE ÁOK Farmakognóziai Intézet)

2014. JÚNIUS IX. évf. 32. szám

Kiadó: PlantRepro.eu Nonprofit Kft.

ISSN:2060-1387

Tartalom

Gyógynövényismeret: Görögszéna	1
Illóolajok, aromaterápia (22. rész)	2
Könyvismertető	5
Gyógyító fajtamézeink (3. rész)	5
Carolus Clusius: A magyar flóra a XVI. században.....	6
<i>Ginkgo biloba</i> L.....	9
Societas Pharmaceutica Hungarica	10
Congressus Pharmaceuticus Hungaricus.....	11
Konferencia Grazban.....	14
Recept.....	16
Hírek.....	16
Elérhetőség	16

Gyógynövényismeret: Görögszéna

1. kép: *Trigonella foenum-graecum* L.

Fotó: Dr. Papp Nóra

A görögszéna (*Trigonella foenum-graecum* L.) a pillangósvirágúak családjába (Fabaceae) tartozó gyógy-, élelem- és takarmánynövény, mely a mediterráneumban, Indiában és Kínában honos. Az egyéves, 20-60 cm magas növény levelei hármassak, a levélkék széle enyhén fogazott, a középső a legnagyobb (1. kép). A sárgásfehér virágok levélhómaljiak, a hüvely kissé ívesen hajlott, kb. 10 cm hosszú. A magvak sima felületűek, számuk

10-20. A növény illata a friss szénáéra hasonlít, erre utal a „görögszéna” elnevezés, míg a „lepkeszeg” név a pillangós virágok alakjával hozható összefüggésbe.

Drogként a szögletes, sárga színű magokat (*Trigonellae foenu-graeci semen*, Ph. Hg. VIII., 2. kép) használják. Galaktomannán típusú poliszacharidjai a vércukor- és inzulinszint szabályozásában vesznek részt, és csökkenthetik a vastagbél daganat kockázatát. A másik fontos hatóanyagcsoportot a szteroidszaponinok alkotják, melyekből közel százfélét azonosítottak.

2. kép: *Trigonella foenu-graeci semen*

Fotó: Dr. Farkas Ágnes

A szaponinok a poliszacharidokkal együtt csökkentik a vér koleszterinszintjét. Fenolos komponensei a magok antioxidáns hatásával hozhatóak összefüggésbe, valamint allelopátiás aktivitásúak, gátolják pl. különböző *Fusarium* gombák növekedését, melynek jelentősége lehet a gazdaságilag fontos (gyógy)növények vegyszermentes termesztésében. A görögszéna-mag vizes-alkoholos kivonatának kimerülés elleni hatását *in vivo* patkánymodellben igazolták.

Dr. Farkas Ágnes

Felhasznált irodalom a szerzőnél

Illóolajok és aromaterápia

22. rész

A kamillaolaj

Korábbi számaink fűszernövényei után ebben a részben, az egyik tradicionális és sokoldalúan alkalmazott gyógynövényünknek, a kamillának, és illóolajának lehetséges alkalmazási területeit és módjait tekintjük át. Bár az **orvosi székfű** jótékony hatásait a gyógyászat már régóta hasznosítja, új kutatások és tanulmányok eredményei még ma is bővítik felhasználásának körét.

Az *Asteraceae* családba tartozó **kamilla** (*Matricaria recutita* L.) főként **Kelet-Európában** és Kis-Ázsiában honos, de jelen van Ausztráliában és Amerikában is. Hazánk egész területén **vadon** fordul elő mezőkön, **szikes talajokon**, azonban számos helyen termesztett növényként is megtalálható. Fényt és meleget kedvelő egyéves, gyakran áttelelő növény, amelynek magassága általában 5-10 cm, a termesztett fajták azonban elérhetik akár a 80 cm-t is. Szórt állású, 2-3-szorosan szeldelt levelei lándzsa alakúak. Az 1,5-2 cm átmérőjű, fehér nyelvű és sárga csöves virágokból álló fészkes virágzat a főszár csúcsán illetve az oldalágak végén helyezkedik el. Az áprilistól augusztusig tartó virágzási időszakban, a kezdetben

lapos **vacok** kúp alakot vesz fel, belül **üregessé** válik, melynek köszönhetően könnyen elkülöníthető a nemzetségben előforduló hasonló fajoktól (pl. *Matricaria inodora* L., *Matricaria discoidea* DC.) A **kamilla virága** (*Matricariae flos*), **folyékony kivonata** (*Matricariae extractum fluidum*) és **illóolaja** (*Matricariae aetheroleum*) a VIII. Magyar Gyógyszerkönyvben egyaránt **hivatalos**. Az elsősorban virágzatból készített folyékony kivonat erős, jellegzetes szagú és keserű ízű folyadék, amely legalább 0,3% **kék színű illóolaj**-maradványt tartalmaz. A virágzatban 0,5-1,5%-nyi mennyiségben található kamillaolajat általában vízgőz-desztillációval nyerik. Jellegzetes sötétkék színe a kivonás során színtelen proazulénekből (pl. matricin) keletkező **kamazulén** tartalomnak köszönhető. Az illóolajában a már említett matricin mellett en-in dicikloéter, valamint nagy mennyiségben **szeszkviterpének** és oxidált származékaik (pl. α -bizabolol, bizabolonoxid A) fordulnak elő. A kamillaolaj egyik típusa bizabolol-oxidokban gazdag, míg a másik típusban a levomenol található meg nagyobb mennyiségben. A virágban flavonoidok (pl. apigenin, luteolin, patuletin) és glikozidjaik, kumarinok (umbelliferon, herniarin) valamint 10%-ban nyálkaanyagok is megtalálhatók.

Indikációk: A kamilla bőr és nyálkahártya **gyulladást csökkentő** hatását a gyógyászat már évszázadok óta sikeresen alkalmazza, emellett azonban a gyógynövény **simaizomgörcsoldó, antibakteriális** és **immunstimuláns** tulajdonsággal is rendelkezik. A gyulladásgátló hatásért a flavonoidok valamint az illóolajban megtalálható kamazulén, α -bizabolol és annak származékai tehetők felelőssé, míg a simaizomgörcsoldó hatás szintén a flavonoid komponensekhez és az en-in dicikloéterhez köthető. Mára már számos állatkísérlet bizonyította az **apigenin, kamazulén** és a **bizabolol** lipoxigenáz (LOX) és ciklooxygenáz (COX) enzim gátló hatását, valamint a kamazulén-karbonsav szelektív COX-2 gátlását. Humán vizsgálatokban kontrollként általában szteroid tartalmú készítményt alkalmazva szintén igazoltnak találták a kamilla, gyulladásra kifejtett jótékony hatását. **Bőrgyógyászatban** a gyógynövény vizes és alkoholos kivonata, illóolaja egyaránt eredményesen alkalmazott antiflogisztikum, kontakt dermatitisz, irradikációt követő dermatitisz, ekcéma, felfekvés, égési sérülések kezelésénél. Az illóolaj a **gyermekgyógyászati** készítmények (kenőcsök, krémek, tinktúrák) gyakori összetevője (pl. Herpesil gél, Psoratinex kenőcs). Ezenfelül, a gyógynövény kivonata **gargarizálva** a szájüreg és torok gyulladásai esetén illetve

fogínyecsetelőként is eredményesen alkalmazható gyulladáscsökkentő (pl. Tinctura triplex, Tinctura adstringens FoNo VII). A kamillaolaj **antibakteriális tulajdonságát** különböző módszerekkel számos *in vitro* kísérlet igazolta több gombafaj, féreg és Gram-pozitív baktérium esetén. Napjainkban főként inhaláció útján megfázásos panaszok, hörghurut enyhítésére használják (pl. Naturland Légzéskönnyítő mellkenőcs felnőtteknek, Naturland Orrkenőcs). Különböző **bőrpoló szerek** készítésénél a kozmetikai ipar, illetve vermetek készítéséhez a **likőripar** is alkalmazza. A kamilla vizes kivonatát, amely egyaránt tartalmazza a flavonoidokat, nyálkaanyagokat és az illóolajat, **belsőleg** elsősorban **teaként fogyasztják bél- és gyomorhurut,** valamint gyomor-bélrendszeri fájdalmak, **emésztési panaszok,** meghűlés kezelésére (pl. Species carminativa, Species gastrica FoNo VII.). Egy humán tanulmány, amely a kamilla gyulladáscsökkentő és görcsoldó hatását vizsgálta, 104 gyomor-bélrendszeri panasszal rendelkező beteget vont be vizsgálataiba. A 6 hetes kezelés során a betegeket α -bizabolol és apigenin-7-glikozidra standardizált kamilla kivonattal kezelték. amelynek eredményeként mindegyik beteg állapotában javulás volt megfigyelhető, 44,2% esetén pedig teljesen megszűntek a panaszok. *In vivo* állatkísérletek segítségével bizonyították a

kamilla **vizes kivonatának** és az α -bizabololnak **preventív** hatását stressz, alkohol, indometacin által kiváltott fekélyek esetén, valamint a **gyógyulási időt csökkentő** szerepüket kémiai stresszel és hővel kiváltott fekélyek kezelésekor. A kamillát manapság a **fekélybetegségek alapkezelésének kiegészítőjeként**, valamint a különböző gyógyszeres terápiák szüneteiben alkalmazzák. Külsőleg a vizes kivonatot szemgyulladás esetén borogatóként, hüvelyi gyulladás illetve a nehezen gyógyuló sebek, aranyér, lábszárfekély kezelésére fürdőként alkalmazzák. **Aranyér, visszérbetegség** elleni kenőcsökben az illóolaj antiflogisztikus hatása miatt szintén megtalálható (pl. Unguentum haemorrhoidale FoNo VII., Interherb Kalmil Plusz visszérkrém).

Adagolás: Teaként alkalmazva **felnőttek** számára a javasolt napi mennyiség: **3 g drog** 150 ml vízzel készült forrázatának napi 3-4 alkalommal való elfogyasztása az étkezések között. 50%-os alkoholos kivonatából 3-6 ml bevétele ajánlott. Külsőleg **gargalizálásra, ecsetelésre** 3-10%-os forrázat vagy 1%-os folyékony kivonat, illetve 5 %-os tinktúra alkalmazható. **Fürdő** készítésekor általában **5 g drog** használandó 1 liter vízhez. Inhaláció esetén néhány csepp illóolaj alkalmazása javasolt 1 liter forró vízhez cseppentve.

Mellékhatás, ellenjavallat: A kamilla **biztonságosan** alkalmazható gyógynövény, eddig komoly, más gyógyszerkészítménnyel történő interakciójáról nincs tudomásunk. Néhány újabb tanulmány azonban feltételezi a kamilla és egyes véralvadást gátló illetve fájdalomcsillapító szerek közötti az interakció lehetőségét. **Várandósság** esetén megfelelő körültekintéssel **alkalmazható**. Illóolajának használata azonban **nem javasolt asztma** illetve **magas vérnyomás** esetén. A kamilla által bizonyos esetekben kiváltott allergiás reakciók főként a készítményben jelenlevő, hasonló megjelenésű de allergizáló nehézszagú pipitérnek (*Anthemis cotula*) köszönhetőek, így jó minőségű kamilla esetén **allergiás reakció ritkán** alakul ki. Amennyiben azonban ismert más Asteraceae-allergia, a **kereszt-allergia** lehetősége miatt alkalmazása fokozott óvatosságot igényel.

Dr. Ács Kamilla, Ph.D. hallgató

Sorozatunk folytatódik...

Felhasznált irodalom a szerzőnél

KÖNYVISMERTETŐ

Kóczyán Géza: A hagyományos parasztagdálkodás természet, a gyűjtögető gazdálkodás vad növényfajainak etnobotanikai értékelése

Kóczyán Géza (1942-1987) a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen szerzett gyógyszerész oklevelet 1965-ben. Nagyatádon élt és tevékenykedett gyógyszerértékesítőként, mellette számos etnobotanikai gyűjtőúton részt vett Somogy és Baranya megyében, valamint Erdély területén. Kutatási eredményeit számos közlemény mellett doktori disszertációjában összegezte, amelyet a most megjelent könyv címével azonos címen készített el és védett meg az akkori Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karán, a Növénytan Tanszéken (Mosonmagyaróvár) 1985-ben.

A 2012-ben Kóczyán Géza emlékére rendezett ülésen fia, Kóczyán Zoltán Gergely és volt kollégái, munkatársai közösen döntöttek úgy, hogy az egyedülálló, 1045 oldal terjedelmű monografikus művet könyv formájában, nyomtatásban is meg kell jelentetni. A szerkesztési feladatot Kóczyán Zoltán vállalta. A munka a Szerző életéhez kapcsolódó dokumentumokat és gyógyszerésztörténeti értékű fényképfelvételeket tartalmazó DVD-melléklettel is kiegészült.

A Szerző életműveként ismert, nyomtatásban első ízben megjelent kötet értékes forrás a gyógyszerész, etnobotanikai és botanikai szakterületeken is. Megrendelhető utánvétellel a nagyatádi Városi Múzeumnál, illetve a kzoltang@gmail.com elérhetőségen (ára: 3200 Ft+postaköltség).

Dr. Papp Nóra

Gyógyító Fajtamézeink

3. rész

Gesztenyeméz

A szelídgesztenye (*Castanea sativa* L.) 20-30 m magasságot elérő lombhullató fa; a bükkfafélék (*Fagaceae*) családjába tartozik. Főleg a Dunántúlon, ott is a vasi-zalai-dombságon találkozhatunk nagyobb állományaival, így Magyarország gesztenyeméz készletének nagy része is erről a vidékről származik.

Június-júliusban virágzik. A porzós virágok a levelek hónaljából erednek, a termősök a porzós barkák tövében nyílnak. Mindkét virág termel nektárt, de a méhek csak a porzós virágok nektárjához férnek hozzá, ezt gyűjtik. Egy virág naponta maximum 1 mg mennyiségű és 22%-os cukortartalmú nektárt termel.

1. kép: Gesztenyeméz
Fotó: Gyergyák Kinga

A szelídgesztenye méze (1. kép) arany-, zöldessárgás színű, ha édesharmatot kevernek bele, akkor sötétebb lesz. Íze kesernyős, ezért általában vegyítik más mézekkel, például akácmézbe keverve javítja annak zamatát. Lassan kristályosodik

ki.

Ennek a mézfajtának magas az ásványi anyag tartalma, pozitív hatással van a vérszegénységre. Fogyasztása kifejezetten ajánlott levertség, kimerültség esetén. Rendszeres fogyasztásával csökkenthetjük a trombózis kialakulásának kockázatát.

Gyergyák Kinga, Ph.D. hallgató

Sorozatunk folytatódik...

Felhasznált irodalom a szerzőnél

A magyar flóra egy jeles XVI. századi kutató feldolgozásában

A XVI. század Európa-szerte a botanika fénykora, a korszak legjelentősebb növénytani kutatói egytől-egyig orvosok voltak. A jelenség magyarázata több okra vezethető vissza. A reneszánsz szemléletmód az evilági jelenségekre, az embert körülvevő természetre és magára az emberre, anatómiai felépítésére, szerveinek működésére, egészséges és beteg állapotára irányította a figyelmet. A sokoldalú érdeklődésű, sokirányúan képzett kutatók törekvése az lett, hogy lehetőleg a tudományok minden ágában kiváló tájékozottsággal rendelkezzenek. Ez utóbbinak azonban nem mond ellent, hogy a sokoldalú „uomo universale” típus mindamellett egy-egy speciális tudományterület kiemelkedő művelőjévé is vált. Az orvosok, akik a természet kincseit vették alapul a gyógyszerkészítéshez, különös jártasságot szereztek a botanika terén. Korjelenség az ókori tudomány eredményeinek felidézése is. A hagyománytisztelet ellenére felismerték a hibákat és hiányosságokat is. Így világossá vált, hogy az ókori mesterek materia medicára és gyógynövényekre vonatkozó ismeretanyaga bár lenyűgözően széleskörű, mégis szükség van kiegészítésekre. A korszak orvos-botanikusai tehát fáradhatatlanul járták a természetet, nem

ritkán több éves utazásaik során ismerkedtek nem csak hazájuk, de távoli vidékek flórájával, leírták, lerajzolták, lehetőségeik szerint kimutatták gyógyhatását, majd – az akkor már egyre fejlettebb – nyomdatechnikát igénybe véve pompázatos fűvészkönyveket adtak ki.

Charles de l'Écluse, vagy ahogyan a tudományos világ ismeri: *Carolus Clusius* (1526-1609) is a legkiválóbb orvos-botanikusok sorába tartozott (1. kép). A franciaországi Arrasban született – erre utal a latinósított névhasználatában megjelenő *Atrebatis* jelző -, de sokéves németalföldi tartózkodása miatt a későbbi szakirodalom gyakorta flamand tudósként említi. Gentben és Löwenben jogot, Montpellierben medicinát tanult.

1. kép: Carolus Clusius

Fotó: Dr. Kapronczay Katalin

Utóbbi helyen a botanika oktatója az európai híró *Guillaume Rondelet*, közismerten *Rondeletus* (1507-1566) professzor volt, aki nagy hatást gyakorolt Clusiusra. Orvosi tanulmányai befejeztével licentiatus lett, a doktori fokozatot –

protestáns vallású lévén – nem kapta meg. 1555-ben hazatért szülőföldjére, majd néhány év múlva (1564-től) nagy természetbúvár utazásokra indult. Előbb Dél-Franciaországot járta be, majd Spanyolország, Portugália, Belgium és Anglia következett. Tudásának híre mindenütt megelőzte, ennek köszönhető, hogy 1573-ban Bécsbe kapott meghívást, és a botanikus kert vezetésével bízták meg. Bécsi tartózkodása idején végigjárta Ausztriát és Magyarországot, itteni utazásai eredményezték a magyar flóra iránti érdeklődését, a magyar tudósokkal kötött barátságokat, a magyar növénykincs feldolgozásával kapcsolatos könyveit. 1587-ben a Majna menti Frankfurtba ment, majd 1593-ban a leideni egyetem botanika professzora lett, amely feladatkört egészen haláláig ellátta. Írásaiban nagyrészt botanikai, illetve farmakológiai témákat dolgozott fel. Saját szerzőségű munkái mellett több spanyol és portugál művet fordított le és dolgozott át.

A legkiválóbb kortárs tudósokkal teremtett kapcsolatot, személyes találkozás vagy levelezés útján, így számos magyarral is. Különösen érdekes az a sok ismeretség, tudományos kutatás, amely hazánkhoz fűzte Clusiust. *Purkircher György* (1530-1578) orvos-botanikussal Párizsban ismerkedett meg, majd bécsi tartózkodása idején többször átutazott Pozsonyba, hogy találkozzanak, közös utazásokat tettek a

Felvidék növényvilágának megismerése érdekében. Clusius műveiben többször említette pozsonyi barátját, sőt növényeket nevezett el Purkircherről. A botanika-történet valószínűsíti, hogy Purkircher növénynevelő tevékenységét erősen befolyásolta a Clusiussal való közös munkálkodás. Clusius Pozsonyban ismerkedett meg *Heindl András* gyógyszerésszel is, aki a botanika kiváló ismerője volt.

Clusius sokat tartózkodott *Battyány Boldizsár* (1537/38-1590) németújvári várában, ahol lehetősége volt tanulságos eszmecseréket folytatni az odalátogató „tudós kör” tagjaival, elsősorban orvosokkal, botanikusokkal. Jegyezzük meg, hogy Battyány maga is elismert botanikus hírében állt. Clusius ekkor barátkozott össze *Beythe István* (1532-1610) németújvári prédikátorral, a neves botanikussal, aki később elkészítette Clusius: *Rariorum aliquot stirpium, per Pannoniam, Austriam ...* c. könyvéhez csatolt latin-magyar növénynév-jegyzéket.

Clusiusnak ekkor nyílt alkalma, hogy a Nyugat-Dunántúl növényeit megismerje, gyűjtse és leírja. A virágos plántákon kívül főként a gombákat tanulmányozta, sőt lefestette azokat. Az akvarell-gyűjteményt *Clusius-kodex* néven említik a botanikai irodalomban, ma a leideni egyetem kéziratárában őrzik. A magyarországi gombákkal sokat

foglalkozott a *Rariorum plantarum historia* c. művében is, a fejezet címe: *Fungorum in Pannonia observatorum brevis historia*. Az ehető és mérges gombák leírása természetesen azok magyar nevét is tartalmazza. A könyveiben leírt összesen 1440 növényfaj között 480 magyarországi növény szerepel.

2. kép: Fametszet

Fotó: Dr. Kapronczay Katalin

Magyarország és Ausztria ritka növényeinek szentelte a *Rariorum aliquot stirpium, per Pannoniam, Austriam et vicinas quasdam Provincias observatarum historia* című, mintegy 800 oldalas könyvét, amely Antwerpenben, a híres Plantin nyomda termékeként, 1583-ban jelent meg. A művet II. Rudolf császárnak és Ausztria főhercegeinek ajánlotta. A történelmi Magyarország területén honos 314 növényfajt ismerteti ebben a munkában. Az etnobotanika szempontjából is jelentős az összeállítás, ez irányú ismereteinek

megszerzésében bizonyára sok segítséget kapott Beythe Istvántól és Battyány Boldizsártól. A magyarországi fűvészkertekről és füves-házakról – amelyek már igen kedveltek voltak hazánkban és egyben Európában a legkorábbiak közé tartoztak – több helyen említést tett, nagy elismeréssel. Clusius nevéhez fűződik – e kiadvány lapjain – hazánk legrégebbi ősnövénytani adatközlése is. Gyakran járta a természetet Németújvár, Szalónak környékén, és 1580-ban a Vashegyen tett útja során megkövesedett fák maradványaira bukkan. Ekkor - a világon elsőként - ősnövény-meghatározást végzett, felismerte az évgyűrűket és a tápanyagszállító edényeket, amelyek alapján meghatározta a növényt. A vashegyi ősfát, a *Lithoxylon*-t csertölgynek írta le, amely állítás helyességét az utókor modern vizsgálatai is megerősítették.

A magyar növényvilág ismertetését közlő kötet több mint 300 igen szép kidolgozású fametszetet (2. kép) tartalmaz.

Dr. Kapronczay Katalin

***Ginkgo biloba* L.**

„E keletről gondjaimra
bízott fának levele
a tanult főt okosítja,
titkát fejtven vele.”

Goethe "West-östlicher Diwan",
Kálnoky László fordítása

A *Ginkgo biloba* L. (1771), vagy páfrányfenyő, lombhullató, kétlaki fa. A páfrányfenyők (*Ginkgophyta*) önálló törzset alkotnak, ide egyetlen osztály, a Ginkgopsida, egyetlen rend, a Ginkgoales és egyetlen ma élő család, a *Ginkgoaceae* tartozik, ennek egyetlen ma élő faja, amely egy "élő kövület" (Darwin). Az egyik leghosszabb életű fa. Ezer évnél idősebb példányok is ismeretesek. Kínában a XI. századból van írásos bizonyíték létezéséről. Buddhista és taoista templom- és kolostorkertekben ültették és gondozták, "szent fának" tisztelték és biztosították fennmaradását. Kínában a Jangce és Fucsungcsiang folyók közti részen kb. 10 négyzetmérföldnyi területen van összefüggő erdő, de Japánban és Koreában is vannak ültetvények a levél és mag termesztése céljából.

A fa 20-35 méteres, Kínában nem ritkák az 50 méteres *Ginkgo biloba*-k sem. Az idős (200-300 évnél idősebb) ginkgo fákon úgynevezett „csi-csi” jelenik meg, amely hosszú hajtásként földet érve legyökerezhet. A hosszúhajtások messzire nyúlnak, a törpehajtások vörös rügyben végződnek. A fa kérge sötétbarna, törzse bütykös. A hosszúhajtásokon egymástól messze, a törpehajtásokon 3-5-ös csomókban találhatóak a levelek, amelyek bőrszerűek, legyező formájúak, kb. 10 cm hosszúak, ereztük villás. A hímivarú virágzata sárga, hengeres barka, ami a törpehajtásokon nő. A nőivarú virágok, a szabadon álló magkezdemények kicsik, világoszöldek. A magvak húsos héja éréskor aranysárgára változik, vajsav-tartalma miatt kellemetlen szagot áraszt.

A páfrányfenyő-levelek flavonoidokat (kvercetin, kempferol), terpenoidokat (ginkgolidok, diterpén-laktonok) és szeszkviterpén bilobalidokat tartalmaznak.

Fitoterápiás hatás: A VIII. Magyar Gyógyszerkönyvben páfrányfenyőlevél (*Ginkgo folium*) néven hivatalos drog. A benne található flavonoidok miatt jó értágító hatású, és fokozza a sejtszintű anyagcserét. Növeli az agyi vérellátást, alkalmazzák szédülés, fülzúgás, illetve hallásgyengülés esetében. A kivonat állítólag javítja a koncentráció képességét, szellemi teljesítőképességet. Jótékonyan hat a visszértágulatra, az aranyérre és a lábfekélyre. Az orvosi kutatások szerint hatásos enyhe és közepes depresszió, impotencia kezelésében. Azonkívül gyomor-bélhurutra és bélférgesség (filariasis) kezelésére ajánlják. Elsősorban tablettá formájában használják, de keverik teakeverékekbe is.

Homeopátiás hatás: A ginkgo esetében is a homeopátiás hatás részben megegyezik a gyógynövényenél tapasztalttal, de ezen túl még a tüneteket kísérő lelki állapoton is segít. A homeopátiás gyógyszerforma előnye ezen túl az, hogy több allopatias gyógyszert szedő betegeknél is beilleszthető a terápiába, és hogy mellékhatás-mentesen szedhető hosszú ideig.

Tünetek: Érelmeszesedés. Gyengeség, erőtlenység. Megbetegedés harag következtében. Úgy érzi, az a téveszméje, hogy semmi sem valós körülötte. Rémálmok. Kritikus, önkritikus. Torokgyulladás; mandulagyulladás. Túl korai menstruáció. Csökkent szexuális vágy. Végtagok görcse.

Dr. Gábor Fruzsina Ph.D.
homeopatia.blogspot@gmail.com

Felhasznált irodalom a szerzőnél

Felterjesztés a „Societas Pharmaceutica Hungarica” díjra

Tisztelt Elnök Asszony!

A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Gyógynövény Szakosztálya **Dr. Hajdú Zsuzsanna**, a Gyógynövény Szakosztály korábbi titkára részére „Societas Pharmaceutica Hungarica” jutalomérem adományozására tesz javaslatot az alábbi indoklással:

Dr. Hajdú Zsuzsanna gyógyszerész diplomáját 1983-ban a Szegedi Orvostudományi Egyetem Gyógyszerésztudományi Karán szerezte. Gyógyszerészdoktori értekezését 1987-ben védte meg gyógynövény- és drogismeret témakörben. 2003-ban PhD fokozatot szerzett a Pécsi Tudományegyetem Biológiai Doktori Iskolájában. Pályáját a szegedi Gyógyszerésztudományi Karon a Gyógynövény- és drogismereti, ma Farmakognóziai Intézetben gyakornokként kezdte. 1987-ben tanársegédi, 1999-ben adjunktusi kinevezést kapott, 2006 óta docensként vesz részt a graduális és posztgraduális oktatásban és az intézeti kutatómunkában.

Dr. Hajdú Zsuzsanna (1. kép) 1981 óta tagja a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaságnak. 1996 és 2000 között a Csongrád megyei Vezetőség tagja volt. 2000 óta a Gyógynövény Szakosztály vezetőségi tagja. 2005-től 2013-ig két cikluson keresztül a Szakosztály titkáraként tevékenykedett. Egyik főszervezője volt az 1995-ben Szegeden megrendezett 9. Magyar Gyógynövény Konferenciának, majd ezt követően az összes, Szakosztály által szervezett konferenciának, előadónak (Kecskemét, 2002; Szeged, 2004; Budapest, 2004; Dobogókő, 2005; Szentendre, 2006; Szeged, 2007; Pécs,

2008; Lajosmizse 2010; Szeged, 2011; Lajosmizse, 2012) és egyéb rendezvény (pl. erdélyi tanulmányutak) szervezésében részt vett. A titkári feladatok ellátásával nyolc évig segítette a szakosztályelnök munkáját és szervezte a vezetőség tevékenységét.

1. kép: Dr. Hajdú Zsuzsanna
forrás: <http://www2.pharm.u-szeged.hu/>

Dr. Hajdú Zsuzsanna odaadóan vesz részt több évtizede a Gyógynövény Szakosztály munkájában és a szakmai közéletben. A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaságért végzett szakmai tevékenysége alapján méltónak tartjuk a „Societas Pharmaceutica Hungarica” kitüntetés elnyerésére.

Tisztelettel kérem Elnök Asszonyt és az MGYT Elnökségét, hogy felterjesztésünket támogatni szíveskedjenek. Az előterjesztés pozitív elbírálása esetén javasoljuk, hogy a díj átadására 2014. április 10-én, a Congressus Pharmaceuticus Hungaricus XV. nyitónapján kerüljön sor.

Tisztelettel:

Dr. Csupor Dezső
a Gyógynövény Szakosztály Elnöke

A díjhoz ezúttal is szívből gratulálunk Dr. Hajdú Zsuzsannának! További eredményes és kitartó munkát kívánunk!

PTE ÁOK
Farmakognóziai Tanszék

Congressus Pharmaceuticus Hungaricus

Az idei évben tizenötödik alkalommal került megrendezésre a Congressus Pharmaceuticus Hungaricus, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság kongresszusa (1. kép). Az idei tanévben nekem is szerencsém volt részt venni az eseményen, a Wlislöcki Henrik Szakkollégium vezetőségének, valamint a szakdolgozati konzulensem és egyben tutorom, Dr. Horváth Györgyi segítségével és támogatásának köszönhetően.

1. kép: A konferencia pécsi résztvevői
Fotó: Mag Norbert

A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság 2014-ben ünnepelte 90 éves fennállásának évfordulóját, amelynek jelentőségét az idei évben megtartott kongresszus tovább emelte. A 90 éves évforduló apropóján a konferencia jelmondata a következő volt: „Megőrzött hagyományok, harmadik évezredi kihívások. Tempora mutantur et nos mutamur in illis” vagyis, változnak az idők,

és mi is változunk velük. A háromnapos kongresszuson három különböző téma (a gyógyszerészet múltja, jelene és jövője) köré épült a tematika.

A kongresszus első napján a megnyitó és a díjátadók után az előadások mind a múlt jeles személyiségei és eredményei előtti tisztelgés jegyében teltek. Az ünnepélyes megnyitón köszöntőt mondott többek között Szökő Éva, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság és a kongresszus elnöke, Dudits Dénes, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke, valamint Dominique Jordan a FIP közforgalmi szekció elnöke.

A megnyitó után következett az első szekció „MÚLT” címmel. A plenáris előadások keretében meghallgathattuk a *Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság megalapításának és fejlődésének*, valamint az *Originális magyar gyógyszerek és gyógyszergyárak történetét*. A plenáris előadások után következtek a párhuzamos szekciók. Három szekció közül válogathattunk, így minden résztvevő eldönthette (szűkebb érdeklődési körétől függően), hogy milyen témában szeretne előadásokat hallgatni. Az első szekció témája a *Graduális és posztgraduális képzésünk problémái*. A második szekció témája: *Helyettesítés (generikus program, kórházi lista)*. A harmadik szekció témája pedig gyógyszerésztörténethez kapcsolódott, *Múlt nélkül nincs jövő* címmel. Én a

második szekciót választottam, leendő gyógyszerészként úgy gondoltam, hogy a három téma közül ennek meghallgatása volt a leghasznosabb számomra. A *Helyettesítés (generikus program, kórházi lista)* témakörön belül hat előadás hangzott el. Az előadások közül néhányat kiemelnék, amelyek különösen érdekesek voltak számomra: *Gyógyszerelési kockázatok, a hatástalanság veszélyei - terápiahűség a mindennapokban, A beteg együttműködés biztosításának lehetőségei a generikus helyettesítés során, A generikus szerre történő váltás gyógyszerészi problémái az onkológiai gyakorlatban.* Az említett magas színvonalú előadásokat az egyetemi gyógyszerészképzésben részt vevő szakemberek és professzorok adták elő.

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemről is érkezett egy vendégelőadó, aki a *Biohasonló gyógyszerek alkalmazásának lehetőségeiről* beszélt romániai viszonylatban. Az előadások szakmai szempontból nagyon hasznosak voltak számomra, úgy gondolom a plusz információk a jövőben segítségemre lesznek egyetemi tanulmányaim során. A szekciók után következett egy fogadás, ahol új emberek megismerésére, szakmai kapcsolatok kiépítésére kerülhetett sor.

A konferencián, párhuzamosan az előadásokkal, a poszter szekciót is meg lehetett tekinteni (2. kép). Összesen 196 darab poszterrel szerepeltek az oktató-

kutató kollégák, 12 témában. A mi tanszékünk (PTE ÁOK Farmakognóziai Tanszék) által végzett kutatásokról is készült 7 darab poszter, amelyek szintén megtekinthetőek voltak a poszter szekcióban.

2. kép: Poszter szekció
Fotó: Dr. Papp Nóra

A konferencia második napján már reggel elkezdődtek a programok, az első blokkban szintén három szekció zajlott párhuzamosan. Az első szekció: *Hamis gyógyszerek, hamisítás gyógyszerrel*, a második szekció: *Nanotechnológia a gyógyszerfejlesztésben: lehetőségek és tények*, a harmadik szekció: *Daganatterápia-gyógyszerbiztonság.* Az említett szekciók közül én a gyógyszerhamisítással foglalkozó szekciót választottam, ez a téma keltette fel leginkább az érdeklődésemet. Ebben a szekcióban is sok új információval gazdagodtam, meghallgattuk többek között Kevin Moore előadását, aki az Egyesült Királyságból utazott Magyarországra és „*The dangers of counterfeit medicines*” („*A hamisított gyógyszerek veszélyei*”) címmel

tartott előadást. Ebben a szekcióban olyan témával ismerkedtem meg, amellyel egyetemi keretek között kevésbé találkozhatok. A szekcióban valódi, életszerű példákon keresztül mutatták be a gyógyszerhamisítás kiskapuit, valamint az előadók rávilágítottak azokra a szempontokra, amelyek alapján egy gyakorló gyógyszerész felfigyelhet a piacon lévő hamis gyógyszerekre. A szekciók után a kongresszus mottójához híven következtek a plenáris előadások „*JELLEN-Kutatás*”, majd „*JELLEN-Gyakorlat*” szekció címeikkel. A *JELLEN-Kutatás* blokkban a szegedi és a budapesti egyetemek különböző tanszékein zajló kutatásokról hallgathattunk előadásokat, pl. a Semmelweis Egyetem Gyógyszerészeti Intézetében kutatott betegközpontú gyógyszer formulálásról. Ezen kívül az Egis Gyógyszergyárban zajló célzott biológiai terápiák jelenlegi kutatásáról is meghallgathattunk egy előadást. A *JELLEN-Gyakorlat* blokkban az aktuális szakmai problémákról hallgathattunk meg előadásokat, mint pl. *Gyógyszerengedélyezés hazánkban és az Európai Unióban*, valamint *Személyre szabott orvoslás a genomika forradalmának korában*. A plenáris előadások után újra következett három szekció, a témák a következők voltak: *Innovatív készítmények a napi terápiás gyakorlatban*, *Farmakológiai kutatások az egyetemi*

intézetekben és Biológiai gyógyszerek életciklusa. A szekciók után bankett következett.

A kongresszuson való részvétel nagy élmény volt számomra, jó volt megismerkedni a gyógyszerész-tudományok különböző területéről érkezett szakmai közeggel, jó volt meghallgatni a sok új információt. A konferencián elhangzott előadások motiváló hatással voltak rám, egy újfajta szemléletet kaptam, valamint olyan plusz tudásra tehettem szert, amelyet egyetemi keretek között valószínűleg nem kaptam volna meg. A gyógyszerészképzésben résztvevő hazai egyetemek oktatóin kívül a gyógyszeripar képviselői is jelen voltak, ami megmutatta számomra, hogy az oktatás mellett a kutatás is fontos szerepet játszik a gyógyszer-tudományok területén, és így tudatosult számomra, hogy a gyógyszerészek nemcsak a közforgalmú patikákban, hanem az iparban is elhelyezkedhetnek a diploma megszerzése után.

Szeretnék köszönetet mondani a Wlislöcki Henrik Szakkollégium anyagi támogatásának, valamint tutoromnak, Dr. Horváth Györgyinek, akinek segítségével nélkül nem tudtam volna részt venni a kongresszuson.

Gugora Alexandra
gyógyszerészhallgató, IV. évfolyam

23rd Scientific Congress of the Austrian Pharmaceutical Society in Graz

Egy TÁMOP pályázat keretén belül 2014. április 23-25. között lehetőségünk nyílt részt venni az Osztrák Gyógyszerésztudományi Társaság (ÖPhG) által szervezett konferencián Grazban (1. kép).

1. kép: A Grazi Egyetem Főépülete

A programsorozat szerda este kezdődött a megnyitó ünnepséggel, ahol a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság és hazánk képviselőjében Soós Gyöngyvér professzor asszony is köszöntőt mondott. A következő 2 szakmai nap során meghallgathattunk 6 plenáris és 23 rövid előadást angol, ill. német nyelven, valamint 47 posztert tekinthettünk meg. A program számos különböző tudomány-területet ölelt fel, mint pl. a nanomedicina vagy a biohasonló gyógyszerek kérdés-köre, a növényi szerek jelene és jövője, új vegyületek szintézise, növényekből történő izolálása és azonosítása, hatásaik sejt- és állatkísérletekben történő igazolása, mikrobiológiai vizsgálatok, fehérjék és hatóanyagok közötti kölcsönhatások számítógépes modellezése, gyógyszer-technológiai fejlesztések vagy gyógyszer-szettörténeti témák. A két pécsi résztvevő egy előadással (*Györgyi Horváth*, Éva Szőke, Ágnes Kemény, Péter Molnár, József Deli, Lajos Szente, János Szolcsányi, Zsuzsanna Helyes: *In vitro* and *in vivo* anti-inflammatory effect of lutein-RAMEB

water-soluble complex) és egy poszterrel (*Tímea Bencsik*, Violetta Andres, Péter Molnár, József Deli, Erika Turcsi, Györgyi Horváth: Carotenoid analysis of the inflorescence of melilot (*Melilotus officinalis* (L.) Lam.) szerepelt. A záróünnepség után az érdeklődőket egy idegenvezető kísérte végig Graz belvárosán, amelynek során végig-látogattuk nem csak a legfőbb nevezetességeket [Városi Park, Operaház, Városháza (2. kép), Vár, Kettős Csigalépcső a Várban, Ferences Templom, Művészetek Háza], de a legrégebbi patikákat is (3. kép).

2. kép: A városháza

3. kép: Desztilláló készülék a *Mohren Apotheke* tulajdonosának magángyűjteményében

A konferencia keretein kívül is kalandoztunk egy kicsit a városban: első utunk a botanikus kertbe vezetett (4. kép), amelynek alapterülete 27914 m² és a világ minden tájáról származó 277 növénycsalád 12 000 képviselőjét lehet megtekinteni. A

jelenlegi üvegház-komplexum építését 1995-ben fejezték be, egy 1570 m²-es területet fed le, és 4 részből áll: egy melegegházból, egy hidegházból, egy mérsékeltgházból és egy szukkulensházból.

4. kép: A Botanikus Kert üvegházai

Ha Grazban járunk, mindenképp érdemes felmenni a Várhegyre is, amely a város közepén, a Mura bal partján magasodik. Aki nem szeretne lépcsőt mászni, választhatja a siklót vagy a liftet is. Itt található Graz egyik jelképe, az óratorony (5. kép), amelynek egyik érdekessége, hogy a nagymutató az órákat mutatja, a kismutató pedig a perceket.

5. kép: Az óratorony

Az egész Várhegyről gyönyörű kilátás nyílik a városra, számos park és pihenőhely található rajta, de talán a

legszebb a teraszos elrendezésű Herberstein-kert (6. kép).

6. kép: A Herberstein-kert

Nagyon jól éreztük magunkat a sok kedves ember között ebben a csodálatos városban. A szakmai programon sikerült kapcsolatokat kialakítanunk több, grazi és bécsi egyetemen dolgozó, farmakognózia területén oktató-kutató munkatárssal is. A következő konferenciáját jövő ősszel Bécsben rendezi meg az Osztrák Gyógyszerészeti Társaság, amelyet szívből ajánl mindenkinek a mostani konferencia két pécsi résztvevője (7. kép).

7. kép. Az utazók: Dr. Bencsik Tímea és Dr. Horváth Györgyi

Dr. Bencsik Tímea

Gyógynövényes recept

Medvehagymás hajtovány

Hozzávalók:

- a tésztához: 80 dkg liszt, 2 db tojás, 1 dl étolaj, 5 dkg vaj, 0,5 liter tej, 50 g élesztő, 1-2 evőkanál só
- a töltelékhez: 20 dkg vaj, 1 db tojás, 10 dkg reszelt sajt, só ízlés szerint, 1 csokor medvehagyma apróra szeletelve

A tészta hozzávalóiból laza tésztát dagasztunk, majd fél órát pihentetjük. Közben kikeverjük a töltelékhez valót. A megkelt tésztát két részre osztjuk és külön dolgozunk velük. A tészta egyik felét téglalap alakúra nyújtjuk, megkenjük a töltelék felével, feltekerjük és trapézokat vágunk belőle. Sütőpapírral bélelt tepsire, kellő távolságba helyezzük a kis trapézokat és még egy fél órát pihentetjük. Hasonlóan járunk el a maradék tésztával is. Tetejüket megszórjuk sajttal, vagy szezámmaggal. 180 fokban fél óra alatt készül el.

Megjegyzés:

A hagymafélék (*Alliaceae*) családjába tartozó medvehagyma (*Allium ursinum* L.) a bükkösök jellegzetes kora tavaszi növénye, a Mecsekben tömegesen van jelen. A fokhagymához (*Allium sativum* L.) hasonlóan csökkenti a vér koleszterinszintjét. Magas a vitamintartalma, antibakteriális hatású. Belfertőzések esetén, emésztési zavaroknál kifejezetten ajánlják fogyasztását.

Gyergyák Kinga, Ph.D. hallgató

Felhasznált irodalom a szerzőnél

Hírek

World Congress on Medical and Aromatic Plants

Brisbane, Ausztrália, 2014. 08. 17-20.

<http://www.wocmap2014.org/>

62nd International Congress and Annual Meeting of the Society for Medicinal Plant and Natural Product Research (GA)

Guimaraes, Portugália, 2014. 08.31. – 09. 05.

<http://ga2014.bio.uminho.pt/>

15th International Congress on Ethnopharmacology

Petra, Jordánia, 2015. 05. 05-08.

Impresszum

Kiadó: PlantRepro.eu Nonprofit Kft.
7633 Pécs, Hajnóczy u. 27/C

Kiadásért felel:

Dr. Farkas Ágnes (agnes.farkas@aok.pte.hu)

Alapító: PTE ÁOK

Farmakognóziai Tanszék

ISSN: 2060-1387

Szerkesztők:

Dr. Papp Nóra (nora.papp@aok.pte.hu)

Dr. Horváth Györgyi (gyorgyi.horvath@aok.pte.hu)

Dr. Bencsik Tímea (timea.bencsik@aok.pte.hu)

Gyergyák Kinga (gyerikinga17@freemail.hu)

Szerkesztőség címe:

7624 Pécs, Rókus u. 2.

Telefon: 72/503-650/28822, 28823, 28824

Fax: 72/503-650/28826

E-mail:

farma.hirek@gmail.com